

‘प्रेम’ उपन्यासको विधातात्त्विक अध्ययन

त्रिभुवन विश्वविद्यालय, मानविकी तथा सामाजिक शास्त्र सङ्काय
अन्तर्गत नेपाली केन्द्रीय विभागको स्नातकोत्तर तह
द्वितीय वर्षको दसौँ पत्रको आवश्यकता
परिपूर्तिको लागि प्रस्तुत

शोधपत्र

शोधार्थी

सगुन खनाल

नेपाली केन्द्रीय विभाग

त्रिभुवन विश्वविद्यालय

कीर्तिपुर, काठमाडौँ

२०७१

शोधनिर्देशक

सह. प्रा.भरतकुमार भट्टराई

नेपाली केन्द्रीय विभाग,

त्रि.वि., कीर्तिपुर

‘प्रेम’ उपन्यासको विधातात्त्विक अध्ययन

त्रिभुवन विश्वविद्यालय, मानविकी तथा सामाजिक शास्त्र सङ्काय

अन्तर्गत नेपाली केन्द्रीय विभागको स्नातकोत्तर तह

द्वितीय वर्षको दसौँ पत्रको आवश्यकता

परिपूर्तिको लागि प्रस्तुत

शोधपत्र

सगुन खनाल

नेपाली केन्द्रीय विभाग

त्रिभुवन विश्वविद्यालय

कीर्तिपुर, काठमाडौँ

२०७१

शोध निर्देशकको मन्तव्य

त्रिभुवन विश्वविद्यालय, मानविकी तथा सामाजिक शास्त्र सङ्काय, नेपाली केन्द्रीय विभागकी छात्रा सगुन खनालले स्नातकोत्तर तह द्वितीय वर्षको दसौँ पत्र (५१०-१) का लागि 'प्रेम' उपन्यासको विधातात्त्विक अध्ययन शीर्षकको प्रस्तुत शोधपत्र मेरो निर्देशनमा तयार पार्नु भएको हो । निजले परिश्रम र लगनशीलतापूर्वक गरेको यस कार्यबाट म पूर्ण सन्तुष्ट छु । प्रस्तुत शोधपत्र मूल्याङ्कनका लागि नेपाली केन्द्रीय विभागसमक्ष सिफारिस गर्दछु ।

मिति : २०७१।०२।१२

.....

सह-प्रा. भरतकुमार भट्टराई

नेपाली केन्द्रीय विभाग

त्रि.वि., कीर्तिपुर

त्रिभुवन विश्वविद्यालय
मानविकी तथा सामाजिक शास्त्र सङ्काय
नेपाली केन्द्रीय विभाग
कीर्तिपुर

स्वीकृति पत्र

त्रिभुवन विश्वविद्यालय, मानविकी तथा सामाजिक शास्त्र सङ्कायअन्तर्गत स्नातकोत्तर तह द्वितीय वर्षकी छात्रा सगुन खनालद्वारा तयार पारिएको प्रस्तुत 'प्रेम' उपन्यासको विधातात्त्विक अध्ययन शीर्षकको शोधपत्र उक्त तहका निम्ति उपयुक्त देखिन आएकाले स्वीकृत गरिएको छ ।

मूल्याङ्कन समिति

प्रा.डा. देवीप्रसाद गौतम
विभागीय प्रमुख

सहप्रा. भरतकुमार भट्टराई
शोध निर्देशक

(प्रा.मोहनराज शर्मा)
बाह्य परीक्षक

मिति : २०७१।०२।१८

कृतज्ञताज्ञापन

'प्रेम' उपन्यासको विधातात्विक अध्ययन शीर्षकको प्रस्तुत शोधपत्र मैले त्रिभुवन विश्वविद्यालय, मानविकी तथा सामाजिक शास्त्र सङ्कायअन्तर्गत स्नातकोत्तर तह दोस्रो वर्षको दसौं पत्रको प्रयोजनको लागि आदरणीय गुरु सहप्रा. भरतकुमार भट्टराईज्यूको निर्देशनमा तयार गरेकी हुँ । शोधकार्यलाई सम्पन्न गराउने क्रममा आवश्यक सल्लाह-सुझाव दिँदै परिष्कार, परिमार्जन गरी हरेकपटक सौहार्द्रपूर्ण व्यवहार गर्दै मलाई दिशानिर्देश गर्नुहुने श्रेष्ठ गुरु सहप्रा. भरतकुमार भट्टराईज्यूप्रति सर्वप्रथम म हार्दिक कृतज्ञताज्ञापन गर्दछु । शोधप्रस्तावलाई विभागीय स्वीकृति प्रदान गरी शोधपत्र लेख्ने अवसर प्रदान गर्नुहुने विभागीय प्रमुख गुरु प्रा.डा. देवीप्रसाद गौतमप्रति कृतज्ञ छु ।

मलाई अक्षर चिनाउनुहुने मेरी ममतामयी हजुरआमा स्वर्गीय मेनुकादेवी पोखरेल, हजुरबुवा कमलकान्त पोखरेल, पढाइमा साथ दिने बाबा आमा र दाजु एवम् विवाह पश्चात् मेरो पढाइलाई निरन्तरता दिन साथ दिनुहुने जीवनसाथी श्री बाबुराम अर्यालजीलाई हार्दिक धन्यवाद दिन चाहन्छु ।

यस शोधपत्र तयारीका क्रममा प्रत्यक्ष र अप्रत्यक्ष रूपमा सहयोग गर्नुहुने साथी रामप्रसाद खनाल, प्रभा बन्जाडेप्रति आभार व्यक्त गर्दछु । त्यस्तैगरी शोधकार्य गर्दा विविध तरिकाबाट सहयोग गर्नुहुने विभागीय कर्मचारीज्यूहरु, पुस्तकालयका कर्मचारीज्यूहरुप्रति पनि हार्दिक आभार प्रकट गर्न चाहन्छु । प्रस्तुत शोधपत्रलाई छोटो समयमा शुद्धसँग टड्कण गरी सहयोग गरिदिनुहुने श्रीमती कमला घलेज्यूप्रति हार्दिक कृतज्ञता ज्ञापन गर्न चाहन्छु ।

अन्ततया यस शोधपत्रको समुचित मूल्याङ्कनका लागि त्रि.वि. नेपाली केन्द्रीय विभाग समक्ष पेश गर्दछु ।

.....

सगुन खनाल

नेपाली केन्द्रीय विभाग

शैक्षिक सत्र : २०६७/०६८

२०७१

मिति : २०७१।.....।.....

विषयसूची

सिफारिस पत्र
स्वीकृति पत्र
कृतज्ञताज्ञापन
विषयसूची
सङ्क्षेपीकृत सूची

परिच्छेद एक शोध परिचय

१.१	विषय परिचय	१
१.२	समस्या कथन	२
१.३	शोधकार्यको उद्देश्य	३
१.४	पूर्वकार्यको समीक्षा	३
१.५	अध्ययनको औचित्य	६
१.६	अध्ययनको सीमाङ्कन	६
१.७	सामग्री सङ्कलन र शोध विधि	६
१.८	शोधपत्रको रूपरेखा	७

परिच्छेद दुई

उपन्यासको सङ्क्षिप्त सैद्धान्तिक परिचय

२.१	उपन्यासको स्वरूप	८
२.२	उपन्यासका तत्त्वहरू	९
२.२.१	कथानक	१०
२.२.२	पात्र र चरित्रचित्रण	११
२.२.३	परिवेश	१३

२.२.४ दृष्टिबिन्दु	१४
२.२.५ उद्देश्य	१६
२.२.६ भाषाशैली	१७
२.२.७ निष्कर्ष	१८

परिच्छेद तीन

विधातत्त्वका आधारमा 'प्रेम' उपन्यासको विश्लेषण

३.१ विषय परिचय	१९
३.२ 'प्रेम' उपन्यासको शीर्षक विधान	१९
३.३ संरचना	२०
३.३.१ बाह्य संरचना	२१
३.३.२ आन्तरिक संरचना	२१
३.४ उपन्यासका तत्त्व	२२
३.४.१ उपन्यासका स्थूल तत्त्व	२३
३.४.१.१ कथानक	२३
३.४.१.२ चरित्र चित्रण	२९
३.४.१.३ परिवेश	५४
३.५ उपन्यासका सूक्ष्म तत्त्व	५६
३.५.१ दृष्टिबिन्दु	५६
३.५.२ उद्देश्य	५८
३.५.३ भाषाशैली	६२
३.६ निष्कर्ष	६८

परिच्छेद चार

उपसंहार तथा निष्कर्ष

उपसंहार तथा निष्कर्ष	७०
सन्दर्भग्रन्थ सूची	७४

सङ्क्षेपीकृत सूची

चौ.सं.	=	चौथो संस्करण
छै.सं.	=	छैटौं संस्करण
ते.सं.	=	तेस्रो संस्करण
त्रि.वि.	=	त्रिभुवन विश्वविद्यालय
दो.सं.	=	दोस्रो संस्करण
ने.रा.प्र.प्र.	=	नेपाल राजकीय प्रज्ञा प्रतिष्ठान
प्रा.लि.	=	प्राइभेट लिमिटेड
प्रा.डा.	=	प्राध्यापक डाक्टर
पृ.	=	पृष्ठ
ले.	=	लेखक
वि.सं.	=	विक्रम संवत्
सम्पा.	=	सम्पादक
सहप्रा.	=	सहप्राध्यापक